

3. Ларіон

(біографія).

Режим доступу: [ЛАРІОН. ХРЕСТОМАТІЯ ДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ \(litopys.org.ua\)](http://ЛАРІОН.ХРЕСТОМАТІЯДАВНЬОЇУКРАЇНСЬКОЇЛІТЕРАТУРИ(litopys.org.ua))

УДК 94 (477)

Юрій САХНЮК,

здобувач 4 курсу спеціальності 032 Історія та археологія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ, науковий керівник: Кузовова Н., к.іст.н., доцентка

ІСТОРИК ЄВГЕНІЙ ТАРЛЕ ТА СТАЛІНСЬКІ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В 1931 Р.

Анотація. У статті висвітлено життєвий шлях історика Євгенія Тарле та особливості сталінських репресій проти інтелігенції в 1931 р. Окреслені основні напрями та методологічні засади дослідження життя і творчості Тарле, вплив його робіт на розвиток історії в умовах початку масових репресій

Ключові слова: історик Євгеній Тарле, сталінські репресії, радянський науковець, інтелігенція.

Актуальність дослідження обраної теми зумовлена кількома причинами. Перш за все, вивчення репресивної політики сталінського режиму щодо інтелігенції є вкрай важливим для розуміння сутності тоталітарних систем та механізмів порушення прав людини в радянські часи. 1931 рік став переломним у посиленні репресій стосовно освічених верств населення, що потребує детального аналізу й узагальнення фактів.

Євгеній Тарле – видатний радянський історик, автор фундаментальних праць з історії наполеонівських війн та Французької революції. Він народився у місті Херсоні, де його ім'ям названа вулиця. Довгий час Тарле вважався уособленням успішної кар'єри радянського

науковця. Проте мало хто знав, що вчений зазнав репресій, переживши травматичний досвід, який зламав його життя.

Мета роботи – дослідити репресії проти видатного історика Євгена Тарле в контексті початку сталінського терору проти інтелігенції у 1931 році. Проаналізовано основні етапи біографії Є.В. Тарле: дитячі роки в Києві та Херсоні, навчання в Новоросійському університеті, переведення до Петербургу, захист дисертації, арешти та переслідування в 1900 та 1930 роках, відновлення викладацької діяльності з 1935 року. Окрему увагу приділено науковій творчості вченого, зокрема його фундаментальним працям про Наполеонівські війни та континентальну блокаду. Наголошено на еволюції поглядів Тарле від ліберальних до більш провладних під тиском радянської ідеології. Дослідження ґрунтується на аналізі різноманітних джерел: опублікованих праць самого Тарле, його особистого листування та мемуарів, архівних документів радянських установ, матеріалів преси того часу. Це дозволяє всебічно висвітлити життєвий шлях та наукову спадщину історика. В роботі застосовано як загальнонаукові методи (принципи історизму та об'єктивності), так і спеціально-історичні підходи (історико-генетичний, порівняльний, періодизації, просопографічний). Таке поєднання уможливорює неупереджений аналіз постаті Тарле в контексті історичної епохи та наукового середовища.

Початок масових репресій проти інтелігенції наприкінці 1920-х років пов'язується із загостренням внутрішньополітичної боротьби та встановленням диктатури Сталіна, який вбачав у представниках творчої та наукової еліти потенційну загрозу своїй владі. Репресії розпочалися одразу після завершення встановлення радянської влади й поступово посилювалися протягом 1920-х років, набувши найбільших масштабів у 1937-1938 роках. Було фізично знищено або репресовано провідних учених, письменників, митців, що негативно позначилось на стані української культури та науки.

Особливості життя інтелігенції в умовах сталінського терору розкриваються через долю Євгена Тарле. Після звільнення з ув'язнення у 1933 році видатний історик змушений був лавірувати між вимогами партійної ідеології та науковою об'єктивністю. Його праці зазнали значної ідеологізації, проте авторитет Тарле врятував його від нових репресій повоєнного часу. Радянський режим примушував переписувати історичні факти відповідно до політичної кон'юнктури.

Висновки. Євгеній Тарле був одним з найвидатніших істориків першої половини ХХ століття, чиї фундаментальні праці з економічної та політичної історії Франції, Росії, Англії мали величезне значення для розвитку світової історичної науки. Водночас його доля яскраво ілюструє трагічну добу сталінських репресій проти радянської інтелігенції. У 1931 році Тарле було заарештовано й заслано до Алма-Ати за сфабрикованим звинуваченням у антирадянській діяльності. Це стало одним з перших випадків репресій проти провідних науковців, спрямованих на зламання їхньої незалежної позиції.

Після звільнення у 1933 році завдяки міжнародному тиску Тарле вдалося відновити наукову діяльність, хоча певна ідеологізація його праць була неминучою платою за виживання в умовах сталінізму. Масові репресії 1937-1938 років фізично знищили більшість інтелектуальної еліти СРСР. Авторитет Тарле як визнаного історика світового рівня знову врятував його від трагічної долі репресованих.

Доля Тарле демонструє складність існування інтелігенції в умовах тоталітарного режиму, коли навіть найталановитіші вчені та митці змушені були обирати між фізичним виживанням і відмовою від принципів істинності та об'єктивності. Репресії проти інтелігенції стали вирішальним фактором у процесі становлення сталінської диктатури, оскільки зламали будь-який інтелектуальний опір режимові. Це завдало нищівного удару розвитку науки й культури в СРСР. На нашу думку, Євгеній Тарле був видатним науковцем, людиною, яка

своїми працями перевернула бачення на історію в радянські часи. Окремо відзначаємо його стійкість і сміливість, не зважаючи на дорікання і утиски з боку радянської влади, він з незламністю йшов до своєї цілі і не переставав доносити людям у своїй статтях свою думку щодо бачення історії. Тому, на нашу думку, Євгеній Тарле мав вплив на історію і він залишається видатним істориком свого часу.

Список використаних джерел:

1. Банера В. Є. Ретродосвід підготовки наукових кадрів у вищих закладах освіти: II пол. XIX – поч. XX ст. Режим доступу: <https://nvkogpi.ucoz.ua/vupysk1/benera.html?fbclid=IwAR34LcOHerFaxTVaoT WKEnPCsFqw2h6XRKANDvysrs1IewiQolCxNrDjqnA>
2. Богдашина О.М. Методологічні пошуки у ранніх працях Є.В. Тарле. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми історії України. Харків : НТУ «ХПІ». 2012. № 24. С. 143-150
3. Вірлич Є. Академік Тарле: слідами видатного вченого в Херсоні. Режим доступу: <https://kavun.city/articles/50745/akademik-tarleslidami-vidatnogo-vchenogo-v-hersoni?fbclid=IwAR1eGLpMylTyVflvY1y6jkXAKgM1CX3nT2MVP-j9RySXNWBI3hjq5eUDCM>
4. Вони творили історію бібліотеки. Режим доступу: <https://lib.kherson.ua/voni-tvorili-istoriyubiblioteki.htm?fbclid=IwAR3tNnyNpEozV3A4U3rS7o9w8R5bKYuzZN ZjQeRnc5bZ2jJVffU9eQFVxQw>
5. Історія Академії наук України. 1918-1923. Документи і матеріали. К.: наукова думка, 1993. 375 с. 45
6. Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Незабутні постаті: Євген Вікторович Тарле. Київ: Світ успіху, 2005. С. 213

7. Таран Л.В. Французька, російська і українська історіографія (70-ті рр. XIX – поч. XXI ст.). Ніжин, 2009. 248 с.

8. Тарасенко О. Професор Іван Лучицький у спогадах Євгена Тарле. Історія України. Емінак: науковий щоквартальник. 2020. №4 (32). С. 61-69

9. Ясь О.В. Тарле Євген Вікторович. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я. / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2013. С. 33.

УДК 94 (477)

Дарія СИДОРЕНКО,

здобувачка 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта, спеціалізації 014.03
Історія Херсонського державного університету, м. Івано-Франківськ,
науковий керівник: Кузовова Н., к.іст.н., доцентка

СТАЛІНІЗМ І МАСОВІ РЕПРЕСІЇ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ІСТОРІЇ

Анотація: у публікації розглядається значущість включення теми сталінізму та масових репресій до шкільного курсу історії. Автор вказує на необхідність глибокого ознайомлення учнів з цими історичними подіями з метою формування критичного мислення та розуміння сучасних процесів у світі. Зазначається, що вивчення цих питань сприяє розвитку історичної свідомості та вихованню громадян, здатних до об'єктивного мислення та уникнення повторення подібних помилок у майбутньому. Автор підкреслює, що такий підхід до навчання допомагає учням зрозуміти складні аспекти минулого, сприяючи побудові більш освіченого та гуманного суспільства.

Ключові слова: сталінізм, масові репресії, уроки історії, шкільна освіта, тоталітарний режим.

Актуальність дослідження визначається комплексом об'єктивних чинників, що відображають важливість аналізу сталінізму та політичних